

Michał Sajewicz

Lublin

JEDNOZGŁOSKOWE FORMY SKRÓCONYCH IMION OSOBOWYCH UŻYWANYCH NA PODLASIU WSCHODNIM W XVI–XVII WIEKU

W XIV wieku na Podlasiu zaczęły już dominować imiona cerkiewne. Ludność chłopska pochodzenia ruskiego, która zamieszkiwała wschodnią część Podlasia, nosiła imiona świętych czczonych w Cerkwi wschodniej. Były to przeważnie imiona pochodzenia greckiego, rzymskiego i hebrajskiego. Jednak te imiona z reguły nie występowały w ich wersji kanonicznej, lecz „[...] adaptując się na gruncie słowiańskim poddane zostały transformacji dopasowującej je do struktury fonetycznej przyjmującego systemu językowego”¹.

Formy imienne używane na Podlasiu wschodnim w XVI–XVII wieku niejednokrotnie w zdecydowany sposób odbiegały od swoich odpowiedników kanonicznych, por. np. popularne w tym okresie imiona mieszkańców Kleszczel i okolicznych wsi (dzisiejszy pow. hajnowski). W przytoczonym wykazie uwzględniono tylko te imiona, które dzisiaj już nie występują w ogóle lub są używane w zmienionej formie. Wykaz imion przytaczam za pracą M. Roszczenko pt. *Kleszczele*².

Abram	Dec	Hrycz	Josif	Kucz
Andruch	Decz	Hryczko	Jowa	Kuś
Antyp	Damian	Hryć	Jur	Lasota
Artym	Demian	Hryhor	Jurij	Lewko
Artysz	Denis	Hryń	Jury	Łuba
Balcer	Dmysz	Hustian	Kalienik	Macko
Barko	Domach	Ihnat	Kalisz	Mark
Bernat	Falko	Ilko	Karp	Marko
Choc	Filon	Iwaszko	Kasijan	Matej
Choma	Haczko	Jakim	Kilijan	Melech
Chwedko	Harasim	Jakow	Klim	Mielień
Chwedor	Harasym	Jarmoch	Klimko	Mikita
Fedko	Hawryło	Jarmoc	Kolenda	Mikitka
Fediuk	Hlieb	Jaronim	Kondrat	Mikłasz
Czermak	Homa	Jaśko	Korniło	Mikuła
Daniło	Hordij	Jeśko	Krupa	Miron
Danko	Hrehory	Jośko	Kuc	Misko

¹ B. T i c h o n i u k, *Imiona i ich formy na pograniczu polsko-białoruskim od XVI wieku do roku 1839*, Zielona Góra 2000, s. 15. Por. także J. H a r y l u k, *Pomiędzy ludźmi nikt nie jest bez imienia*, „Nad Buhom i Narwoju” 2005, nr 3(79), s. 36–39.

² M. R o s z c z e n k o, *Kleszczele*, Bielsk Podlaski–Kleszczele 2002, s. 281. Por. także M. Р о щ е н - к о, *Як називались наші предки*, ч. 1, *Імена*, „Nad Buhom i Narwoju” 1993, nr 3–4, s. 35–37; 1993, nr 5–6.

Mojsej	Olisiej	Potap	Semen	Trojan
Mojsij	Omelan	Prokop	Sidor	Truchon
Nazarko	Onisko	Prokuop	Sobech	Turko
Nemiera	Onop	Prybok	Sopotko	Tworko
Nemira	Osip	Radko	Soroka	Tyszko
Nestor	Ostap	Rohoza	Staszko	Ułas
Newier	Ostapko	Roslan	Stecz	Wakuła
Nikifor	Pachomij	Rosłom	Stepan	Walko
Ofrem	Panas	Sachar	Suprun	Waniuta
Oksenty	Parfijan	Sacz	Szak	Waszko
Oksiuta	Parfin	Saczko	Taras	Wasko
Okuła	Pasko	Samoil	Terech	Wauryn
Olchim	Paszko	Sanko	Timosz	Wawryn
Oleksa	Pilip	Sauka	Todorko	Weremiej
Oleksij	Piotraszko	Sawko	Trochim	Wołodko
Oleszko	Porutko	Selen	Troć	Wołos

Przytoczone formy imienne utrwały się w nazwiskach mieszkańców wschodniego Podlasia. Niektóre z tych nazwisk dotrwały do dzisiejszych czasów w postaci niezmienionej, inne uległy pewnej modyfikacji, por. *Abramiuk, Antypiuk, Artyszuk, Chwedczuk, Danilewicz, Daniluk, Demianiuk, Denisiuk, Domaszuk, Gawryluk, Harasimiuk, Hawryluk, Chomiuk, Gordziejuk, Hryciuk, Hryniuk, Ignaciuk, Ilczuk, Iwaszczuk, Jakimiuk, Jakowiuk, Jarmoszuć, Kaliszuk, Karpiuk, Kasjaniuk, Jakimiuk, Jarmociuk, Klimczuk, Kondratiuk, Korniluk, Kuczuk, Kusiuk, Lewczuk, Marczuk, Matejuk, Mikitiuk, Mironiuk, Miszczuk, Mojsiejuk, Nazarczuk, Nestoruk, Nikiforuk, Oksentiuk, Oleksiuk, Olesiejuk, Oleszczuk, Olesiejuk, Omelaniuk, Oniszcuk, Onopiuk, Ostapiuk, Ostapczuk, Panasiuk, Parfieniuk, Parfieniuk, Paszczuk, Pilipiuk, Potapczuk, Prokopiuk, Radczuk, Sacharuk, Saczuk, Samojluk, Sanczuk, Sawczuk, Semeniuk, Sidoruk, Sobieszuk, Stepianiuk, Supruniuk, Tarasiuk, Tereszczuk, Timoszuć, Todorcuk, Trochimiuk, Trociuk, Ułasiuk, Własiuk, Wakuluk, Walczuk, Waszczuk, Wauryniuk, Wawryniuk, Weremiejuk, Wołosiuk*³.

Adaptacja imion cerkiewnych, często długich, wielosylabowych i brzmiących obco, do miejscowego systemu gwarowego polegała na ich skróceniu i włączeniu do rodzimej odmiany fleksyjnej.

„Skracanie nie uwzględniało granic pomiędzy poszczególnymi morfemami, dążąc jedynie do pozostawienia jak najmniejszej części imienia (przeważnie jedno- lub dwusylabowej) zakończonej spółgłoską”⁴.

Formy skrócone imion cerkiewnych używane we wschodniej części Podlasia w XVI–XVII wieku są poświadczane najczęściej w szesnasto- i siedemnastowiecznych dokumentach źródłowych⁵. Uderza liczebność tych form i ich zróżnicowanie nawet w obrębie tej samej miejscowości. O bogactwie tych form we wspomnianym okresie

³ Moikrewni.pl [online], www.moikrewni.pl/mapa/ [dostęp: 25.04.2012]; M. S a j e w i c z, *Popularne nazwiska patronimiczne zakończone na -uk w powiecie hajnowskim na Białostocczyźnie*, „Studia Białorutenistyczne” 2001, t. 5.

⁴ B. T i c h o n i u k, *op. cit.*, s. 27.

⁵ Por. spisy lustracyjne z XVI i XVII w. dołączone do tekstu monografii M. Roszczenki; M. R o s z c z e n k o, *op. cit.*

może świadczyć fakt, że z dostępnych dokumentów urzędowych i opracowań naukowych wyekscerpowano ponad 500 jednozgłoskowych skróconych form imion męskich używanych na wschodnim Podlasiu w XVI–XVII wieku.

W XVIII wieku zarysowała się tendencja do unifikacji zapisów urzędowych miejscowego imiennictwa osobowego. W ówczesnych dokumentach urzędowych (lustracje, rewizje miast i majątków, spisy inwentarza itp.) coraz częściej zaczęły się pojawiać wykazy imion miejscowej ludności sporządzone zgodnie z tradycją obowiązującą w Kościele katolickim bądź unickim⁶. Powszechnie do niedawna w dokumentacji urzędowej skrócone formy imion ustąpiły stopniowo miejsca formom pełnym.

Formy skrócone imion cerkiewnych, zwłaszcza jednosylabowe, na ogół wyszły na Podlasiu z codziennego użytku. Nie zniknęły jednak bezpowrotnie, utrwały się bowiem w nazwiskach mieszkańców wschodniego Podlasia, por.: np. Barczuk, Charczuk, Chilczuk, Chirczuk, Chwiesiuk, Błasiuk, Daciuk, Demczuk, Haluk, Huruk, Kiczuk, Klimiuk, Kostiuik, Krysiuk, Kusiuk, Maciuk, Łuciuk, Mitruk, Pasiuk, Rodiuk, Ruszuk, Saczuk, Steciuk, Własiuk, Zieniuk⁷.

Formy skrócone imion cerkiewnych, w tym również jednozgłoskowe, zasługują na wnikliwszą analizę ze względu na rolę, jaką odegrały w kształtowaniu się systemu imienniczego i nazwiskowego mieszkańców Podlasia.

Interesujące jest zwłaszcza ustalenie sposobów tworzenia w przeszłości skróconych, jednozgłoskowych form imion chrześcijańskich, które powszechnie były używane na Podlasiu w okresie kształtowania się na tym terenie nazwisk.

Można wyodrębnić następujące typy form skróconych imion chrześcijańskich, najczęściej cerkiewnych⁸:

1. Formy powstałe po odrzuceniu części końcowej:

Chot	cerk. <i>Fotij</i>	gr. <i>phōs, phōtos</i> 'światło'	zamiana dźwięku <i>f</i> spółgłoską <i>ch</i>
Das	cerk. <i>Dasij</i>	gr. <i>dasys</i> 'kosmaty'	stwardnienie spółgłoski <i>s</i>
Gur	cerk. <i>Gurij</i>	z hebr. <i>gūr</i>	stwardnienie spółgłoski <i>r</i>
Jur	cerk. <i>Jurij</i>	gr. <i>Geōrgos</i>	stwardnienie spółgłoski <i>r</i>
Magr	cerk. <i>Magryn</i>	pochodzenie niejasne	
Mak	cerk. <i>Mokij</i>	gr. <i>Mōkos</i>	wymiana samogłosek <i>o</i> : <i>a</i> , stwardnienie spółgłoski wygłosowej
Mich	cerk. <i>Michiej</i>	łac. <i>Michaeas</i>	stwardnienie spółgłoski <i>ch</i>
Min	cerk. <i>Miniej</i> // <i>Mina</i>	gr. <i>Menas</i>	stwardnienie spółgłoski <i>n</i>
Sis	cerk. <i>Sisoj</i>	gr. <i>Sisōe</i>	

⁶ Por. np. XVIII-wieczne spisy lustracyjne dołączone do tekstu monografii M. Roszczenki; M. R o s z c z e n k o, *op. cit.*

⁷ J. H a w r y l u k, *op. cit.*

⁸ Liczne jednosylabowe i dwusylabowe skrócone formy imienne przytacza B. Tichoniuk w monografii poświęconej imionom i ich formom na pograniczu polsko-białoruskim od XVI w. do roku 1839 (B. T i c h o n i u k, *op. cit.*). Imiona skrócone używane w XVI–XVIII w. w Kleszczelach przytacza w swojej monografii M. Roszczenko (M. R o s z c z e n k o, *op. cit.*). Do monografii dołączono pochodzące z XVI–XVIII w. dokumenty urzędowe (spisy ludności, lustracje majątków), w których odnajdujemy bogaty materiał antroponimiczny dotyczący zarówno mieszkańców miasta Kleszczele, jak również okolicznych wsi. Znaczną część zawartych w dokumentach nazw osobowych stanowią skrócone formy imion. Warto zauważyć, że tylko z wymienionych wyżej źródeł wyekscerpowano ponad 500 jednozgłoskowych form imion skróconych.

Stach	cerk. <i>Stachij</i>	gr. <i>Stachys</i>	stwardnienie spółgłoski <i>ch</i>
Włas	cerk. <i>Własij</i>	łac. <i>Blasius</i>	stwardnienie spółgłoski <i>s</i>

2. Formy powstałe z początkowej części imienia:

Chac	cerk. <i>Fotin</i>	gr. <i>phōs, phōtos</i> 'światło'	
Cham	cerk. <i>Foma</i>	aram. <i>tə'ōm</i> (<i>teoma</i>) 'bliźniak'	zamiana <i>f</i> na <i>ch</i> , alternacja <i>o</i> : <i>a</i>
Char	cerk. <i>Chariton</i>	gr. <i>Chariton</i> , por. <i>χαρίς</i> 'radość'	stwardnienie spółgłoski wygłosowej
Chawr	cerk. <i>Gawriił</i>	por. hebr. <i>geber</i> (z suf. <i>-el</i>) 'mąż'	przejście <i>g</i> w <i>h</i> , a następnie w <i>ch</i>
Chil	cerk. <i>Filimon</i>	gr. <i>Philēmōn</i>	zamiana spółgłosek <i>f</i> : <i>ch</i>
Chil	cerk. <i>Filon</i>	gr. <i>Philon</i>	zamiana spółgłosek <i>f</i> : <i>ch</i>
Chir	cerk. <i>Firs</i>	gr. <i>Thyrsos</i>	zamiana spółgłosek <i>f</i> : <i>ch</i>
Chliw	cerk. <i>Fławij</i>	łac. <i>Flavius</i>	zamiana spółgłosek <i>f</i> : <i>ch</i> i samogłosek <i>a</i> : <i>i</i>
Chod	cerk. <i>Fieodot</i>	gr. <i>Theodotos</i>	zamiana spółgłosek <i>f</i> : <i>ch</i> , pojedyncza samogłoska na miejscu obcej grupy samogłoskowej
Churt	cerk. <i>Fortunat</i>	łac. <i>Fortunatus</i>	zamiana spółgłosek <i>f</i> : <i>ch</i> , alternacja samogłosek <i>o</i> : <i>u</i>
Chwied	cerk. <i>Fieodor</i>	gr. <i>Theōdoros</i>	przejście spółgłoski <i>f</i> w grupę spółgłoskową <i>chw</i> , pojedyncza samogłoska na miejscu obcej grupy samogłoskowej
Dem	cerk. <i>Domietij</i> , ros. <i>Diemientij</i>	łac. <i>Domitius</i>	alternacja samogłosek <i>o</i> : <i>e</i> , dyspalatalizacja spółgłoski <i>m</i>
Died	cerk. <i>Diodor</i>	gr. <i>Diodōros</i>	zastąpienie obcej grupy samogłoskowej pojedynczą samogłoską <i>e</i>
Hal	cerk. <i>Galaktion</i>	gr. <i>Galaktion</i>	zamiana spółgłosek <i>g</i> : <i>h</i> , alternacja spółgłosek <i>t</i> : <i>l</i>
Han	cerk. <i>Antipa</i>	gr. <i>Antipas</i>	pojawienie się spółgłoski protektywnej <i>h</i>
Hul	cerk. <i>Iulian</i>	łac. <i>Julianus</i> , por. łac. <i>Julius</i>	brak głoski nagłosowej imienia, pojawienie się spółgłoski protetycznej <i>h</i> przed samogłoską <i>u</i>
Jew	cerk. <i>Jewtichij</i>	gr. <i>Eutykhēs</i>	
Klim	cerk. <i>Klimient</i>	łac. <i>Clemens</i>	stwardnienie spółgłoski wygłosowej
Kon	cerk. <i>Konon</i>	gr. <i>Konōn</i>	
Kos	cerk. <i>Kosma</i> // <i>Kośma</i>	gr. <i>Kosma</i>	ewentualne stwardnienie spółgłoski wygłosowej
Kun	cerk. <i>Konon</i>	gr. <i>Konōn</i>	alternacja samogłosek <i>o</i> : <i>u</i>
Kupr	cerk. <i>Kiprian</i>	gr. <i>Kyprianos</i>	wymiana samogłosek <i>i</i> : <i>u</i>
Kus Kuś Kuź	cerk. <i>Kosma</i> // <i>Kośma</i>	gr. <i>Kosma</i>	wymiana samogłosek <i>o</i> : <i>u</i> , alternacja spółgłosek <i>s</i> ' : <i>z</i> '
Łaz	cerk. <i>Łazar</i>	łac. <i>Lazarus</i>	
Mik	cerk. <i>Nikołaj</i>	łac. <i>Nicolaus</i>	wymiana spółgłosek <i>n</i> : <i>m</i>
Mir	cerk. <i>Miron</i>	gr. <i>Myrōn</i>	
Mit	cerk. <i>Mitrofan</i>	gr. <i>Mértophanos</i>	
Moj	cerk. <i>Moisiej</i>	hebr. <i>Mōše</i>	przejście samogłoski <i>i</i> w <i>j</i> po samogłosce przed spółgłoską

Nicz	cerk. <i>Nikifor</i>	gr. <i>Nikēphoros</i>	wymiana spółgłosek <i>k</i> : <i>cz</i> , por. błrs i ukr. formy ludowe <i>Niczypar</i> , <i>Nyczypir</i> ⁹
Nies	cerk. <i>Niestor</i>	gr. <i>Nestōr</i>	
Ors	cerk. <i>Arsienij</i>	gr. <i>Arsenios</i>	wymiana samogłosek <i>a</i> : <i>o</i> , stwardnienie spółgłoski wygłosowej
Pach	cerk. <i>Pachomij</i>	gr. <i>Pachōmios</i>	
Pan	cerk. <i>Pamfił</i>	gr. <i>Pamphilos</i>	zamiana spółgłosek <i>m</i> : <i>n</i> , por. podl. <i>Panfił</i> ¹⁰
Pas	cerk. <i>Pasikrat</i>	gr. <i>pas</i> + <i>kratos</i> 'wszelka władza'	
Per	cerk. <i>Porfirij</i>	gr. <i>Porphyrios</i>	alternacja samogłosek <i>o</i> : <i>e</i> , por. np. podl. <i>Perchur</i> , <i>Perszko</i> ¹¹
Pol	cerk. <i>Polijen</i>	gr. <i>poli</i> + <i>aine</i> 'wiele sławy'	
Pol	cerk. <i>Polikarp</i>	gr. <i>Polykarpos</i>	
Por	cerk. <i>Porfirij</i>	gr. <i>Porphyrios</i>	
Pruch	cerk. <i>Prochor</i>	gr. <i>Prochoros</i>	alternacja samogłosek <i>o</i> : <i>u</i>
Prus	cerk. <i>Prochor</i>	gr. <i>Prochoros</i>	alternacja samogłosek <i>o</i> : <i>u</i> , wymiana spółgłosek <i>ch</i> : <i>s</i>
Rod'	cerk. <i>Rodion</i>	gr. <i>Rhodiōn</i>	
Rop	cerk. <i>Rafaił</i>	gr. <i>Raphaēl</i>	wymiana spółgłosek <i>f</i> : <i>p</i> , alternacja samogłoskowa <i>a</i> : <i>o</i>
Sam	cer. <i>Samuił</i>	hebr. <i>Šēmū'ēl</i>	
Tes	cerk. <i>Fiespiesij</i>	gr. <i>theospesios</i> 'boski'	wymiana spółgłosek <i>f</i> : <i>t</i>
Tich Tych Tysz	cerk. <i>Tichon</i>	gr. <i>Tychōn</i>	dyspalatalizacja lub brak dyspalatalizacji spółgłoski <i>t</i> , wymiana spółgłosek <i>ch</i> : <i>sz</i> , por. <i>Tysz</i> ¹²
Truch	cerk. <i>Trifon</i>	gr. <i>Tryphōn</i>	alternacja samogłosek <i>i</i> : <i>u</i> , zamiana spółgłosek <i>f</i> : <i>ch</i>
Was	cerk. <i>Wasilij</i>	gr. <i>Basilios</i>	stwardnienie spółgłoski wygłosowej
Wles	cerk. <i>Własij</i>	łac. <i>Blasius</i>	alternacja samogłosek <i>a</i> : <i>e</i> , wymiana spółgłoski <i>ł</i> na <i>l</i>
Zach	cerk. <i>Zacharija</i>	hebr. <i>Zechariah</i>	

3. Formy powstałe z końcowej części imienia:

Chil	cerk. <i>Pamfił</i>	gr. <i>Pamphilos</i>	wymiana spółgłosek <i>f</i> : <i>ch</i> , <i>ł</i> : <i>l</i>
Chim	cerk. <i>Trofim</i>	gr. <i>Trophimos</i>	wymiana spółgłosek <i>f</i> : <i>ch</i>
Karp	cerk. <i>Polikarp</i>	gr. <i>Polykarpos</i>	
Kij	cerk. <i>Akakij</i>	gr. <i>Akakios</i>	
Krat	cerk. <i>Sokrat</i>	gr. <i>Sōkratēs</i>	
Lan	cerk. <i>Jemilian</i> podl. <i>Emelan</i>		
Lasz	cerk. <i>Ilja</i> podl. <i>Ilasz</i>		brak spółgłoski <i>j</i> po spółgłosce <i>l'</i> przed <i>a</i>
Lic Lit	<i>Hipolit</i>	gr. <i>Hippolytos</i>	alternacja lub brak alternacji <i>t</i> : <i>c</i>

⁹ B. Tichoniuk, *op. cit.*

¹⁰ *Ibidem.*

¹¹ *Ibidem.*

¹² *Ibidem.*

Łaś	cerk. <i>Jewiłasij</i>	gr. <i>Euhilaos</i>	
Mach	cerk. <i>Jepimach</i>	gr. <i>Epimachos</i>	
Mach	cerk. <i>Kalimach</i>	gr. <i>Kallimachos</i>	
Mon	cerk. <i>Ammon</i>	hebr. <i>Amōn</i>	
Mon	cerk. <i>Filimon</i>	gr. <i>Philēmōn</i>	
Mon	cerk. <i>Paramon</i>	gr. <i>Paramonas</i>	
Rust Ruszt	cerk. <i>Jerast</i>	gr. <i>Erastos</i>	wymiana samogłosek <i>a : u</i> , wymiana samogłosek <i>a : u</i> , alternacja spółgłosek <i>s : sz</i>
Tich Tych	cerk. <i>Fieotich</i>	gr. <i>Theotychos</i>	stwardnienie spółgłoski <i>t'</i> , por. <i>Tych</i> ¹³
Tich Tych	cerk. <i>Fieostich</i>	gr. <i>Theos</i> 'Bóg' + <i>stoichos</i> 'linia, rząd'	twardnienie spółgłoski <i>t'</i> , por. <i>Tych</i> ¹⁴
Tin	cerk. <i>Iustin</i>	łac. <i>Justinus</i>	

4. Formy powstałe ze środkowej części imienia:

Chim	cerk. <i>Jewfimij</i>	gr. <i>Euthymios</i>	alternacja spółgłoskowa <i>f : ch</i>
Drob	cerk. <i>Jewtropij</i>	gr. <i>Eutropos</i>	udźwięcznienie spółgłosek <i>t i d</i>
Dron	cerk. <i>Andronik</i>	gr. <i>Andronikos</i>	stwardnienie spółgłoski wygłosowej
Fruś	cerk. <i>Jewfrosin</i>	gr. <i>Euphrosynos</i>	alternacja <i>o : u</i>
Gnat	cerk. <i>Ignatij</i>	łac. <i>Ignatius</i>	
Kac	cerk. <i>Akakij</i>	gr. <i>Akakios</i>	alternacja <i>k : c</i>
Kient	cerk. <i>Innokientij</i>	łac. <i>Innocentius</i>	stwardnienie spółgłoski wygłosowej
Kord	cerk. <i>Konkordij</i>	łac. <i>Concordius</i>	
Krat	cerk. <i>Pankratij</i>	gr. <i>Pagkratēs</i>	stwardnienie spółgłoski wygłosowej
Kuc Kucz	cerk. <i>Akutij</i>	z gr. <i>akoustos</i> 'usłyszany'	alternacja spółgłosek <i>t : c</i> lub <i>t : cz</i>
Kuc	cerk. <i>Akution</i>	łac. <i>acutus</i> 'ostrzy'	alternacja <i>t : c</i>
Lec	cerk. <i>Mieletij</i>	gr. <i>Meletios</i>	alternacja <i>t : c</i>
Łaś	cerk. <i>Jewiłasij</i>	gr. <i>Euhilaos</i>	
Man	cerk. <i>Immanuił</i>	hebr. <i>Immanu'el</i>	
Mic Mić Micz	cerk. <i>Dimitrij</i>	gr. <i>Dēmētrios</i>	alternacja spółgłosek <i>t : c</i> , <i>t : ć</i> lub <i>t : cz</i>
Mis	cerk. <i>Amisij</i>	gr. <i>Amisios</i>	stwardnienie spółgłoski wygłosowej
Mitr	cerk. <i>Dimitrij</i>	gr. <i>Dēmētrios</i>	alternacja spółgłosek <i>r' : r</i>
Pac Pać Pacz	cerk. <i>Ipatij</i> , pol. <i>Hipacy</i>	gr. <i>Hypatos</i>	spółgłosek spółgłoski <i>t' : c</i> , <i>t' : ć</i> lub <i>t' : cz</i>
Pien	cerk. <i>Fieopiempt</i>	gr. <i>theopemptos</i> 'zesłany Bogiem'	zamiana spółgłoski <i>m</i> spółgłoską <i>n</i> , por. wschł. <i>Fieopient</i> ¹⁵
Pol	cerk. <i>Ippolit</i>	gr. <i>Hippolitos</i>	
Pras Pros Prus	cerk. <i>Jewfrasij</i>	gr. <i>Euphrasios</i>	alternacja spółgłosek <i>f : p</i> , wymiana samogłosek <i>a : o</i> lub <i>a : u</i> , por. <i>Pros</i> , <i>Prus</i> ¹⁶

¹³ *Ibidem.*

¹⁴ *Ibidem.*

¹⁵ *Ibidem.*

¹⁶ *Ibidem.*

Rak	cerk. <i>Iraklij</i>	gr. <i>Hērakleios</i>	
Ras	cerk. <i>Jerast</i>	gr. <i>Erastos</i>	
Rop	cerk. <i>Ijerofiej</i>	gr. <i>Hierotheos</i>	alternacja spółgłosek <i>f</i> : <i>p</i>
Saj	cerk. <i>Isaija</i> , ros. <i>Isaj</i>	hebr. <i>Yesha'yahu</i>	
San	cerk. <i>Aleksandr</i> , pol. <i>Aleksander</i>	gr. <i>Alexandros</i>	
Sien	cerk. <i>Arsienij</i>	gr. <i>Arsenios</i>	alternacja <i>n'</i> : <i>n</i>
Stach	cerk. <i>Jewstafij</i> , pol. <i>Eustachy</i>	gr. <i>Eustathios</i>	alternacja spółgłosek <i>f</i> : <i>ch</i>
Strucz	cerk. <i>Jewstratij</i>	gr. <i>Eustratos</i>	alternacja samogłosek <i>a</i> : <i>u</i> , wymiana spółgłosek <i>t'</i> : <i>cz</i>
Trop	cerk. <i>Jewtropij</i>	gr. <i>Eutropos</i>	wymiana spółgłosek <i>p'</i> : <i>p</i>
Wocz	cerk. <i>Awwakum</i>	łac. <i>Habacuc</i>	alternacja samogłosek <i>a</i> : <i>o</i> , wymiana spółgłosek <i>b</i> : <i>w</i> , <i>c</i> : <i>cz</i>

5. Formy powstałe z dwu różnych części imienia:

Chmos	cerk. <i>Fawmasij</i>	gr. <i>thaumasios</i> 'wspaniały'	alternacja spółgłosek <i>f</i> : <i>ch</i> , wymiana samogłosek <i>a</i> : <i>o</i> , stwardnienie spółgłoski wygłosowej
Chod	cerk. <i>Fieodot</i>	gr. <i>Theodotos</i>	wymiana spółgłosek <i>f</i> : <i>ch</i>
Des	cerk. <i>Dionisij</i> , ros. <i>Dienis</i>	gr. <i>Dionysios</i>	dyspalatalizacja spółgłoski <i>d'</i>
Dmit	cerk. <i>Dimitrij</i>	gr. <i>Dēmētrios</i>	brak samogłoski wewnątrz imienia
Doch	cerk. <i>Dorofiej</i> , podl. <i>Doroch</i>	gr. <i>Dōrotheos</i>	wymiana spółgłoskowa <i>f</i> : <i>ch</i>
Klis	cerk. <i>Kallistrat</i>	gr. <i>Kallistratos</i>	
Kot	cerk. <i>Konstantin</i>	łac. <i>Konstantinus</i>	
Les	cerk. <i>Aleksandr</i> , pol. <i>Aleksander</i>	gr. <i>Alexandros</i>	
Łusz	cerk. <i>Łuka</i> , podl. <i>Łukasz</i>	łac. <i>Lucas</i>	
Mas Maś	cerk. <i>Maksim</i>	łac. <i>Maximus</i>	alternacja spółgłoskowa <i>s'</i> : <i>s</i> , por. <i>Mas</i> ¹⁷
Sien	cerk. <i>Simieon</i> , por. <i>Siemion</i>	hebr. <i>Šēm'ōn</i>	
Tin	cerk. <i>Timon</i> , podl. <i>Tinko</i>	gr. <i>Timōn</i>	
Zon	cerk. <i>Zinon</i>	gr. <i>Zēnōn</i>	

Wnioski końcowe:

1. W XVI i XVII wieku na terenie wschodniego Podlasia były powszechnie używane skrócone jednogłoskowe formy imion chrześcijańskich typu *Char*, *Chod*, *Chil*, *Kicz*, *Kuc*, *Rak*, *Saj*. Formy te były tworzone głównie w rezultacie odrzucenia nagłosowej i wygłosowej części imienia pełnego. Mogły również powstać ze śródgłosowej części imienia, a także z połączenia dwu różnych części imienia.

¹⁷ *Ibidem*.

2. Uderza bogactwo tego rodzaju form. Niejednokrotnie zdarzało się, że ludność w tej samej wsi nosiła zróżnicowane formy skrócone imion utworzone od tego samego imienia chrześcijańskiego.

3. W wieku XVIII obserwujemy proces stopniowej unifikacji zapisu imion w dokumentach sporządzanych przez urzędników podlaskich. Coraz rzadziej były używane przez urzędników skrócone formy imion chrześcijańskich. Dominowały zdecydowanie formy pełne imion zapisane zgodnie z tradycją ugruntowaną w kościele wschodnim lub zachodnim.

4. Coraz rzadziej skrócone formy imion chrześcijańskich były również używane przez ludność zamieszkującą wschodnie Podlasie, aczkolwiek niektóre z tych form przetrwały do dzisiaj.

5. Skrócone formy imion chrześcijańskich nie zniknęły jednak bezpowrotnie, utrwały się bowiem w nazwiskach mieszkańców wschodniego Podlasia, por.: *Chiluk, Huluk, Huruk, Kiczuk, Kuczuk, Kratiuk, Kusiuk, Lesiuk, Mitruk, Pasiuk, Rasiuk, Saczuk, Zeniuk*.

Michał Sajewicz

Monosyllabic abbreviated forms of first names used in eastern Podlasie in the 16th and 17th centuries

A b s t r a c t

Abbreviated forms of Orthodox Church first names used in the eastern part of the Podlasie region in the 16th and 17th centuries have been mainly attested in 16th- and 17th-century source documents. The 18th century brought a tendency towards unification of official written versions of local personal names, with abbreviated names that had been commonly encountered in official records until recently gradually giving way to full forms.

Abbreviated forms of Orthodox first names, and especially of monosyllabic ones, have generally come out of common use in Podlasie. They have not disappeared completely yet, as they are preserved in the family names of inhabitants of eastern Podlasie.